

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ПРВ ОДДЕЛ

ОДЛУКА

Жалби бр. 50589/09 и 37221/14
Анета ТЕСЕР против Република Северна Македонија
И Илко ПЕТРОВ и Анета ТЕСЕР против Република Северна
Македонија

Европскиот суд за човекови права (Прв Оддел), заседавајќи на 2 јули 2019 година, во Совет составен од:

Aleš Pejchal, Претседател,

Tim Eicke,

Raffaele Sabato, судии,

и Renata Degener, Заменик Секретар на Одделот,

Имајќи ги предвид горе наведенените жалби поднесени на 14 септември 2009 година и 12 мај 2014 година, соодветно

Имајќи ги предвид обсервациите поднесени од тужената Влада и обсервациите поднесени во одговор од страна на жалителите,

Расправајќи, одлучи на следниов начин:

ФАКТИ

1. Жалителите, г-а Анета Тесер (“првиот жалител”) и г-дин Илко Петров (“вториот жалител”) се македонски државјани/државјани на Република Северна Македонија. На жалителите им беше одобрено само-застапување и првиот жалител беше застапуван од страна на вториот жалител. Податоците за жалителите се содржани во прилогот.

2. Владата на Република Северна Македонија (“Владата”) првично беше застапувана од страна на нивниот поранешниот агент Г-дин К. Богданов, подоцна наследен од сегашниот агент Г-ѓа Д. Цонова.

A. Околности на случајот

3. Фактите на случајот, согласно она што е поднесено од страните, може да се сумираат на следниов начин.

1. Позадина на случајот

4. Куќата во која живееле жалителите во времето била бесправно изградена во 1960-те години. Парцелата на која е поставена куќата е на планинска страна. Во време на случувањата била во сопственост на државата и соседот на жалителите, И.Ф., имал право на користење.

5. Во 1999 година И.Ф. обезбедил одобрение и на неговото земјиште изградил потпорен ѕид и хоризонтална платформа. Изградбата се чинела како значителен продолжен дел што се издига над куќата на жалителите.

2. Управна постапка (жалба бр.50589/09)

6. На 25 Мај 1999 година првиот жалител до надлежното Министерство поднел барање за рушење на градбата на И.Ф. Градежниот инспектор наредил запирање на градежните активности заради непочитување на одобрението за градба. И.Ф не постапил согласно наредбата, па на 28 Јуни 1999 година Министерството донело решение за рушење на неговата изградба, проследено со налог за рушење од 5 Јули 1999 година (во натамошниот текст заеднички ќе се однесува на „налог за рушење,,).

7. На 21 Февруари 2000 година И.Ф. обезбедил одобрение за урбани и санациони мерки за наговата градба.

8. Налогот за рушење останал неизвршен, и покрај тоа што биле поднесувани барања од првиот жалител во 2000 и 2006 година.

9. На 17 Јануари 2007 година првиот жалител поднел барање до Управниот суд, поплакувајќи се на неизвршувањето на налогот за рушење.

10. На 18 Мај 2009 година Управниот суд го одбил барањето, кое е квалифицирано како барање за заштита од незаконито дејствије според член 56 од Законот за управните спорови. Судот утврдил дека кумулативните законски услови не биле исполнети. Утврдил дека неизвршувањето на налогот за рушење не може да се смета за незаконско дејствије кое може да се припише на одреден орган кое директно го

засега правото за кое не постои друга судска заштита. Понатаму, утврдил дека не-извршувањето на налогот за рушење, само по себе, не претставува мешање во сопственичките права на првиот жалител, со оглед да тие права може да се заштитат пред граѓанските судови од општа надлежност, чии одлуки потоа можат да бидат извршувани во извршни постапки. На 22 јуни 2009 година Врховниот суд ја потрдил одлуката.

3. Граѓанска постапка (жалба бр. 37221/14)

11. На 2 септември 2009 година жалителите повеле граѓанска постапка против И.Ф. Тие побарувале право на службеност кое би им овозможило да изградат конкретен пат и потпорен ѕид до куќата, на земјиште кое е во нивно фактичко владение, но на кое И.Ф. имал право на користење. Жалителите исто така побарале од судот да го задолжи И.Ф. да превземе мерки за отстранување на опасност од штета, односно да се подобри протокот на дождовницата од неговата конструкција, да се исечат некои дрвја и да се воздржува од фрлање отпад до нивната куќа. Тие тврдат дека своите барања ги засновале на одредбите од членовите 17 и 121 од Законот за сопственост и други стварни права (“Закон за сопственост”) и член 143 од Законот за облигационите односи (види параграфи 19, 20 и 25 подолу), со оглед да куќата и околниот двор биле во нивно фактичко владение. Понатаму, тврдеа дека градбата на И.Ф. го изменила теренот и дозволила дождовницата да се влева во нивната куќа.

12. На 27 февруари 2013 година првостепениот суд - Основен суд Скопје („првостепен суд,“) ги одбил барањата како неосновани во однос на вториот жалител, а во однос на првиот жалител се сметале за повлечени заради нејзино неоправдано отсуство од рочиштето. Потпирајќи се на релевантни докази, вклучувајќи наод и мислења од вешти лица, судот утврдил дека лошата состојба на куќата на жалителите била резултат на тоа што изградбата на куќата не ги исполнила минималните стандарди, и не било безбедно за живеење. Биле посочени некои неопходни мерки за подобрување на состојбата на куќата, а некои од нив биле предложени и од жалителите. Судот утврдил дека дождовница доаѓала од земјата на И.Ф. во земјата околу куќата на жалителите како резултат на природната конфигурација на теренот и дека постоечките дрвја на неговата земја всушност го забавуваат протекувањето и ја подобруваат стабилноста на стрмниот терен. Судот исто така утврдил дека некои од дрвјата требало да бидат отсечени со оглед да биле нестабилни.

13. Судот заклучил дека вториот жалител немал активна легитимација да тужи за право на службеност и И.Ф. немал пасивна легитимација да биде тужен. Понатаму, судот сметал дека вториот

жалител немал активна легитимација да тужи за отстранување на опасност од штета или за надомест на штета, или да истакнува барања согласно одредбата од член 17 од Законот за сопственост со која се регулираат соседските права (види параграф 18 подолу). На крај, судот го одбил и барањето за отстранување на отпад како неосновано.

14. Жалителите поднеле жалба против првостепената пресуда. Првиот жалител исто така се жалел на одлуката тужбата да се смета за повлечена во однос на неа, истакнувајќи дека таа и вториот жалител претставувале една страна во постапката, односно биле единствени сопарничари.

15. На 13 ноември 2013 година Апелациониот суд Скопје („второстепениот суд,“) ги одбил жалбите на жалителите. Судот утврдил дека барањата на жалителите во врска со измените во конструкцијата на И.Ф. и отстранувањето на дрвјата треба да бидат квалификувани како „соседски права“ кои им овозможуваат на сопствениците да бараат заштита, што не било релевантно за случајот на жалителите. Судот повторил, со оглед да куќата не била изградена во согласност со градежните стандарди, жалителите требало да превземат мерки за нејзино реновирање. Дотолку повеќе што, И.Ф. не го оспорувал превземањето на потребни мерки од жалителите во однос на дрвајата.

16. Од 7 ноември 2013 година жалителите не живееле повеќе во куќата бидејќи како што тврделе станала неподобна за живеење од претрпената штета од влажноста.

4. Други информации

17. Со правосилна одлука на Вишиот Управен Суд од 2 Јуни 2016 година вториот жалител ја легализирал куќата согласно Законот за постапување со бесправно изградени објекти (Службен Весник бр.23/2011 со натамошни измени).

18. Во 2014 година И.Ф. стекнал право на сопственост на земјиштето на кое била изградена куќата на жалителите врз основа на решение за приватизација на градежно земјиште.

Б. Релевантно домашно законодавство

1. Закон за сопственост и други стварни права од 2001 година (Службен Весник бр. 18/2001, 92/2008, 139/2009, 35/2010)

19. Според одредбата од член 17 (1) соседските права се дефинирани како заемно и обѕирно вршење на правото на сопственост. Тие го овластуваат сопственикот на една недвижност, во врска со

вршењето на своето право на сопственост да бара од сопственикот на соседната недвижност, тоа лице во негова полза да трпи, пропушта или да стори нешто.

20. Според одредбата од член 121 (1) на градежен објект изграден без одобрение за градење градителот со самата градба не стекнува сопственост, а до легализација или рушење на тој објект, ужива соодветна судска заштита која му припаѓа на сопственик, ако со закон поинаку не е определено.

21. Членот 167 предвидува дека секое лице кое врши фактичка власт на стварта може да бара да му се утврди дека има владение врз стварта.

22. Според одредбата од член 184, владетелот на кого неовластено му е смеќавано или одземено владението, овластен е да побара од судот да се утврди чинот на смеќавање или одземање, да се нареди воспоставување на владетелската состојба и да се забрани такво или слично дејствие („тужба за заштита на владение,,). Судската заштита се дава во посебна постапка врз основа на последната мирна состојба на владението, без оглед на законитоста на владение, совесноста на владетелот, како и без оглед на тоа колку смеќавањето или одземањето на владението е во определен јавен интерес.

23. Со одредбата од член 195 (2) се определува куќната службеност во однос на правото на истекување на атмосферска и друга вода низ соседовото земјиште.

24. Според членот 201 со одлука на судот или друг државен орган, стварната службеност се утврдува кога сопственикот на привилегираната ствар (привилегирано добро), не може да ја користи таа ствар без соодветно користење на послужната ствар (послужно добро).

2. Закон за облигационите односи (Службен Весник бр.18/2001, 78/2001, 04/2002, 05/2003, 84/2008, 81/2009)

25. Според одредбата од член 143 (1) секој може да бара од друг да го отстрани изворот на опасност од кој му се заканува позначителна штета нему или на неопределен број лица, како и да се воздржи од дејност од која произлегува вознемирувањето или опасноста од штета, ако настанувањето на вознемирувањето или на штетата не може да се спречи со соодветни мерки. Според член 143 (2) Судот, на барање од заинтересираното лице, ќе нареди да се превземат соодветни мерки за спречување на настанувањето, или да се отстрани изворот на опасноста, на трошок на држателот на изворот на опасноста, ако тој самиот не го стори тоа.

ЖАЛБИ

26. Жалителите се жалеа дека државата не ги заштитила нивните права на сопственост во однос на нивната куќа и како резултат на тоа, тие морале да ја напуштат. Конкретно, првиот жалител се жалеше според Член 6 § 1, Член 13 и Член 1 од Протоколот бр.1 кон Конвенцијата, за неизвршувањето на налогот за рушење од 1999 година. Врз основа на Член 1 од Протоколот бр.1, двајцата жалители се жалеа дека не им било дозволено да ја подобрат состојбата на нивната куќа заради одлуките на домашните судови во граѓанската постапка против И.Ф. Во наводите доставени во одговор на обсервациите на Владата (Декември 2015 година), жалителите се жалеа и на решението за приватизација со кое И.Ф. ја стекнал сопственоста врз земјиштето (види параграф 18 погоре), наведувајќи дека било незаконито.

ПРАВО

А. Спојување на жалбите

27. Имајќи ја предвид сличноста на жалбите, Судот наоѓа за соодветно да ги разгледува жалбите заедно во една одлука (Правило 42 § 1 од Правилата на Судот).

Б. Наводна повреда на Член 6 § 1, Член 13 и Член 1 од Протоколот бр.1

28. Врз основа на Член 6 § 1, Член 13 и Член 1 од Протоколот бр.1, жалителите се жалеа дека државните власти не успеале да ги заштитат нивните сопственички права во однос на нивната куќа и како резултат на тоа, тие морале да ја напуштат. Судот, како како највешт во правната квалификација за фактите на случајот (види *Radomilja and Others v. Croatia* [GC], nos. 37685/10 и 22768/12, § 126, 20 March 2018) ќе ги разгледува овие жалби единствено според Членот 1 од Протоколот бр.1 кон Конвенцијата. Своето испитување на жалбите ќе го ограничи на она што е поднесено од жалителите во формуларите за жалба и она што е соопштено до тужената држава. Нема да ги разгледува прашањата кои жалителите ги истакнаа во нивните одговори на Владините обсервации (види параграф 26 погоре), кои се надвор од опсегот на случајот. Членот 1 од Протоколот бр.1 кон Конвенцијата гласи:

ТЕСЕР против РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА И ПЕТРОВ И ТЕСЕР против
РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ОДЛУКА

“Секое физичко или правно лице има право на мирно уживање на својот имот. Никој не може да биде лишен од својот имот, освен заради јавен интерес и под услови предвидени со закон и со општите принципи на меѓународното право.

Претходните одредби не навлегуваат во правото на државите да донесуваат закони кои ги сметаат за неопходни за регулирање на користењето на имотот согласно општиот интерес или заради сигурно плаќање на данокот, другите придонеси и парични казни.”

1. Поднесоци на странките

29. Владата истакна приговор дека жалбите не се во согласност *ratione materiae* со Конвенцијата; жалителите не ги исцрпиле домашните правни средства и не го исполниле шест-месечното правило.

30. Владата тврдеше дека налогот за рушење се однесувал само на делот од изградбата на И.Ф. која не била во согласност со градежната дозвола. Но, кратко по издавањето на таквиот налог, односно во Февруари 2000 година И.Ф. извадил друга дозвола со која ефективно ја легализирал целата градба (види параграф 7 погоре), која жалителите не ја оспориле. Времето помеѓу издавањето на налогот и последователната дозвола било премногу кратко. Не само што било невозможно да се изврши налогот по 2000-та година, туку неговото извршување би му наметнало непропорционално оптоварување на И.Ф. Владата заклучува дека државата им пружила на жалителите правна и судска заштита на нивните сопственички права. Жалителите не се обиделе да искористат ниту еден од компензаторните лекови (против Државата, локалната власт или И.Ф.) што им биле достапни.

31. Жалителите ги оспорија приговорите на Владата. Тие тврдеа дека градбата на И.Ф., која била изградена многу блиску до нивната куќа, претставувала вознемирување на мирното уживање на нивната сопственост. Во однос на налогот за рушење, тие истакнаа дека истиот бил валиден. Последователната дозвола која ја обезбедил И.Ф. била незаконска и од времена важност. Истакнаа дека биле оневозможени да побаруваат оштета од државата, со оглед да штетата била предизвикана од страна на И.Ф. Понатаму, во смисла на наводите од домашните судови во граѓанската постапка, секое барање за надомест на штета, не би имало перспектива за успех. Државата не ја заштитила нивната куќа, со оглед да домашните судови одбиле да ги изречат мерките кои жалителите ги барале во граѓанската постапка.

2. Оценка на Судот

32. Судот најпрво забележува дека за време на настаните, жалителите живееле непречено во куќа која била бесправно изградена во 1960-те години, со пристап до вода и струја. Соодветно, вториот жалител успеал да ја легализира градбата на куќата (види параграф 17 погоре). Во такви услови, Судот смета дека жалителите имале доволно утврдени сопственички интереси во однос на куќата, што де факто, било признаено од властите, да претставува суштински интерес, а со тоа и „сопственост“, во смисла на значењето на правилото содржано во првата реченица од Членот 1 од Протоколот бр.1, која одредба е применлива во овој случај (види *Öneriyıldız v. Turkey* ([GC], no. 48939/99, §§ 127-29, ECHR 2004-XII). Судот наоѓа дека нема потреба да ги испитува останатите приговори истакнати од Владата (види параграф 28 погоре), со оглед да жалбите во секој случај се недопуштени заради причините наведени подолу.

33. Релевантните општи принципи во однос на позитивните обврски на државата во контекст на Член 1 од Протоколот бр.1 се дадени во случајот *Kotov v. Russia* [GC], no. 54522/00, §§ 109-15, 3 April 2012). Конкретно, природата и степенот на позитивните обврски на државата варираат во зависност од околностите. Кога вознемирувањето на правото на мирно уживање на сопственоста е извршено од страна на физичко лице, за државата се јавува позитивна обврска да обезбеди во својот домашен правен систем дека тие сопственички права ќе бидат доволно заштитени со закон и дека се достапни адекватни правни средства каде што жртвата на таквото вознемирување може да бара заштита на своите права, вклучувјќи, онаму каде е соодветно, и надомест на штетата што ја претрпел. Следува дека мерките кои државата е обрзана да ги превземе може да бидат превентивни или корективни. Што се однесува до корективните мерки кои државата може да биде должна да ги обезбеди во одредени околности, тие вклучуваат соодветен правен механизам кој и дозволува на оштетената страна да бара ефективно обезбедување на своите права (*ibid.*, §§ 111-14).

34. Имајќи ги во предвид жалбите на жалителите, Судот ќе испита дали домашното право им овозможило на жалителите ефективни начини на кои би ја заштитиле нивната куќа, како што се бара согласно позитивните обврски на државата според Член 1 од Протоколот бр.1.

35. Судот забележува дека куќата на жалителите била поставена на земјишна парцела која, во време на настаните, била во државна сопственост и на која нивниот непосреден сосед имал право на користење. Во 1999 година тој изградил градба (на соседното земјиште во негово владение) која не била во согласност со претходно

издадената дозвола за градба. Од надлежните органи бил издаден налог за рушење, кој останал неизвршен (види параграф 6 погоре). Во 2000 година органите издале друга дозвола, со која според Владата, ефективно се легализирала целата изградба и се оневозможило извршувањето на налогот. Во граѓанската постапка против И.Ф., жалителите барале, меѓу другото, судот да изрече мерки кои И.Ф. би требало да ги имплементира спрема својата градба, наведувајќи дека зголеменото излевање на водата од дожд, ја довела нивната куќа во опасност. Судот ја зема предвид одлуката на домашните судови дека вториот жалител немал активна легитимација за поднесување на таква тужба со оглед да, според домашното право не бил сопственик на куќата (види параграфи 13 и 15 погоре). Сепак, дава значение на нивниот навод (заснован врз релевантен доказ) дека состојбата на куќата е последица на слабата изградба и дека излевањето на водата од дожд од земјиштето на И.Ф. во земјиштето на жалителите е резултат на природната конфигурација на теренот. Со други зборови, домашните судови не утврдиле последична врска помеѓу било каква штета на куќата и изградбата на И.Ф., како што тврделе жалителите. Напротив, тие утврдиле дека градбата на И.Ф. всушност го забавува излевањето на водата и дека дрвјата допринеле за стабилност на теренот (види параграф 12 погоре).

36. Имајќи ги предвид ваквите ставови, кои не се чинат пристрасни или очигледно неразумни, па дури и да се претпостави дека изградбата на И.Ф. не била легализирана на основа на дозволата од 2000 година, како што беше наведено од жалителите, Судот ќе заклучи дека жалителите не го докажале доволно тврдењето дека изградбата на соседот на нивното земјиште довела до губење на вредноста на нивниот имот или дека претрпеле било каква финансиска загуба (види *Fuchs v. Poland* (dec.), no. 33870/96, 11 December 2001; *Rupar v. Slovenia* (dec.), no. 16480/02, § 48, 18 May 2010; and *Krickl v. Austria*, no. 21752/93, Одлука на Комисијата од 21 Мај 1997, DR 89).

37. Во однос на барањето на жалителите за И.Ф. да ги отстрани дрвјата, Судот забележува дека во текот на граѓанската постапка било утврдено дека мерката била изречена и дека И.Ф. не се противел на превземањето на потребните дејствија од страна на жалителите (види параграфи 12 и 15 погоре). Но, се чини дека жалителите не направиле обид да ги превземат таквите дејствија.

38. Крајно, во однос на барањето на жалителите за службеност со што би им се овозможило превземање на одредени мерки на земјиштето околу куќата кое било во нивно фактичко владение, Судот забележува дека таквото барање било одбиено од домашните судови заради недостиг на легитимација, со оглед да ниту една од страните не биле сопственици на засегнатите недвижности (види параграф 13 погоре). Бидејќи не беше спорно дека земјиштето е во фактичко

владение на жалителите, Судот не може да види како жалителите биле спречени да ги превземат потребните мерки. Под претпоставка дека И.Ф. кој имал право на користење на земјиштето, се спротивставел на било какви градежни активности на жалителите, би била отворена можноста за нив да бараат судска заштита согласно член 184 од Законот за сопственост и други стварни права (види параграф 22 погоре). На Судот не му беше претставен никаков аргумент зошто таквото барање би било неуспешно.

39. Земајќи ги во предвид сите горе наведени околности, Судот наоѓа дека во овој случај не се појавува повреда на правото на жалителите на мирно уживање на нивната сопственост како што е загарантирано со Членот 1 од Протоколот бр.1 кон Конвенцијата. Следува дека овие жалби се очигледно неосновани и мора да се отфрлат во согласност со Член 35 §§ 3 и 4 од Конвенцијата.

Заради овие причини, Судот, едногласно,

Одлучува да ги спои жалбите.

Ја прогласува жалбата за недопуштена;

Изготвено на Англиски јазик и објавено во писмена форма на 25 Јули 2019 година.

Renata Degener
Заменик Секретар

Aleš Pejchal
Претседател